

На основу члана 4.8. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11) и чл. 7. став 5. и 9. Правилника о тарифном поступку (“Службени гласник БиХ”, број 44/05), рјешавајући по захтјеву Независног оператора система у Босни и Херцеговини, број 87/18 од 26. октобра 2018. године, на сједници Државне регулаторне комисије за електричну енергију, одржаној 24. јануара 2019. године, донијета је

ОДЛУКА

О ТАРИФАМА ЗА СИСТЕМСКУ И ПОМОЋНЕ УСЛУГЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овом одлуком утврђује се тарифа за системску услугу и тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију из преносног система Босне и Херцеговине.

Члан 2.

(Системска услуга)

- (1) Одређује се финансијски обим системске услуге у 2019. години у износу од 60.203.591 КМ и утврђује тарифа за системску услугу у износу од 0,4143 фенинга/kWh.
- (2) Средства прикупљена по основу тарифе за системску услугу користе се искључиво за тржишну набавку резерве капацитета секундарне и терцијарне регулације, као и набавку електричне енергије за покривање губитака у преносном систему и компензације нежељених одступања према сусједним регулационим подручјима.

Члан 3.

(Прекомјерно преузета реактивна енергија)

Тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију са мреже преноса утврђује се у износу од нула (0) фенинга/kvarh.

Члан 4.

(Обрачун одступања балансно одговорних страна од дневног распореда)

Вриједности одступања балансно одговорних страна од дневног распореда обрачунавају се на сатном нивоу. Независни оператор система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) обрачунава одступања у енергетском и финансијском смислу у складу са Тржишним правилима (“Службени гласник БиХ”, број 48/15) и одговарајућим процедурама.

Члан 5.

(Обрачун и фактурисање помоћних и системске услуге)

- (1) НОС БиХ израђује обрачун помоћних и системске услуге у складу са Тржишним правилима и одговарајућим процедурама, на основу којег се врши фактурисање и плаћање услуга.
- (2) Обрачун из става (1) овог члана се доставља пружаоцима помоћних услуга, снабдјевачима купаца прикључених на преносни систем, операторима дистрибутивних система у БиХ и ДЕРК-у. У обрачуну се наводе финансијске и енергетске позиције НОС-а БиХ и тржишних субјеката.

- (3) У циљу израде тачног обрачуна, оператори дистрибутивног система дужни су НОС-у БиХ правовремено достављати све потребне податке и информације.

Члан 6.
(Завршне одредбе)

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а примјењује се од 1. фебруара 2019. године.

Диспозитив одлуке се објављује у “Службеном гласнику БиХ”, службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Образложење

“Независни оператор система у Босни и Херцеговини” (у даљњем тексту: НОС БиХ) представља један од субјеката у електроенергетском сектору и има задатак да управља радом преносног система у Босни и Херцеговини. Надлежности и функције НОС-а БиХ су дефинисане *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини* (“Службени гласник БиХ”, бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11) и *Законом о оснивању Независног оператора система за преносни систем у Босни и Херцеговини* (“Службени гласник БиХ”, број 35/04).

НОС БиХ је власник лиценце за обављање дјелатности независног оператора система, у складу са одлуком Државне регулаторне комисије за електричну енергију (у даљњем тексту: ДЕРК), број 05-28-12-30-20/12 од 3. јула 2012. године (“Службени гласник БиХ”, број 53/12).

Тарифа за системску услугу је, према члану 28д. *Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге – Пречишћени текст* (“Службени гласник БиХ”, бр. 93/11, 61/14 и 95/16 – у даљњем тексту: *Тарифна методологија*), намијењена за покривање трошкова набавке секундарне резерве капацитета, трошкова набавке терцијарне резерве капацитета и трошкова набавке електричне енергије за покривање губитака у преносном систему који настају обављањем дијела дјелатности прописаних чл. 2. и 7. *Закона о оснивању Независног оператора система за преносни систем у Босни и Херцеговини*.

Тарифа се, сходно члану 28д. *Тарифне методологије*, утврђује на основу трошкова за обављање регулисане дјелатности и физичког обима услуга у оквиру регулисане дјелатности. Трошкови за обављање регулисане дјелатности и физички обим услуга који пружа регулисани субјект утврђују се на основу података садржаних у захтјеву за одобрење тарифе. Код утврђивања тарифа, ДЕРК може користити и додатне податке за које сматра да су потребни.

НОС БиХ поднио је захтјев за одобравање тарифа, број 87/18 од 26. октобра 2018. године, који је у ДЕРК-у за примљен 30. октобра 2018. године под бројем 04-28-5-427-1/18. Захтјев је поднијет на обрасцима прописаним *Одлуком о одређивању образаца за достављање података у тарифном поступку* (“Службени гласник БиХ”, бр. 44/05 и 82/12), са потребним прилозима.

НОС БиХ је, у складу са Правилником о тарифном поступку, доставио потребну документацију која садржи аналитички приказ свих остварених, процијењених и планираних прихода и расхода за 2018. и 2019. годину, према којем је захтијевани износ тарифе за системску услугу 0,647 фенинга/kWh.

Поред захтјева, од стране НОС-а БиХ, достављен је и Електроенергетски биланс БиХ за 2019. годину.

Потпуност захтјева НОС-а БиХ је потврђена закључком ДЕРК-а о покретању поступка за одређивање тарифа за рад независног оператора система и тарифа за системску и помоћне услуге број 04-28-5-427-3/18, донијетом на сједници која је одржана 7. новембра 2018. године.

Разматрање поднесеног захтјева за одобравање тарифа, у највећој могућој мјери мора испоштовати основна начела која прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, утемељене на објективним критеријумима, засноване на оправданим трошковима и одређене на транспарентан начин. Подносилац захтјева за одобрење тарифе дужан је доказати да предложена тарифа испуњава захтјеве из закона БиХ и правила и прописа ДЕРК-а.

У поднесеном захтјеву, НОС БиХ наводи да је захтијевани износ тарифе за системску услугу израчунат тако што су узети у обзир сви потребни капацитети секундарне и терцијарне регулације за 2019. годину, уз претпоставку да ће на годишњем тендеру за набавку бити постигнуте максималне, односно, граничне цијене капацитета, наведене у Одлуци о одређивању коефицијената и граничних цијена за помоћне услуге (“Службени гласник БиХ”, број 68/17). Енергија потребна за покривање губитака на преносној мрежи, односно губици, наведени су у Билансу за 2019. годину, а као оквирна, узета је цијена набавке од 120 КМ/МWh.

Захтјев НОС-а БиХ је рјешаван спровођењем поступка формалне јавне расправе, у свему према одредбама *Правилника о јавним расправама* (“Службени гласник БиХ”, број 38/05), према чијој је одредби члана 45. ДЕРК кратком обавијешћу у три дневна листа и на својој интернет страници упознао јавност са сажетком поднијетог захтјева и могућношћу заинтересованих лица да се непосредно упознају са захтјевом и упуте писане коментаре у вези са предметом тарифног поступка. Овим путем су позвана и заинтересована лица да у поступку формалне јавне расправе учествују као умјешачи, уз претходно доказивање свог интереса у овом поступку, те је најављено одржавање формалне јавне расправе у поступку по поднесеном тарифном захтјеву НОС-а БиХ.

Након достављања захтјева за стицање статуса умјешача, како би саслушао свједочења о њиховим позицијама и интересима, ДЕРК је закључком број 04-28-5-427-18/18 од 20. новембра 2018. године, дозволио учешће у поступку у својству умјешача сљедећим субјектима: ЈП “Електропривреда Босне и Херцеговине”, д.д. Сарајево, МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће, а.д. Требиње, ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне”, д.д. Мостар, “R-S Silicon”, д.о.о. Мркоњић Град, “Алуминиј”, д.д. Мостар и “ЕФТ - Рудник и Термоелектрана Станари”, д.о.о. Станари. Умјешачи нису користили право да у просторијама ДЕРК-а изврше непосредан увид у цјелокупну документацију захтјева за одобрење тарифа.

Припремна расправа о поднијетом тарифном захтјеву НОС-а БиХ одржана је 29. новембра 2018. године у Тузли. На припремној расправи је утврђена листа питања које је требало расправити и ток формалне јавне расправе. На формалној јавној расправи одржаној 11. децембра 2018. године, стране у поступку су презентовале своје доказе како би се утврдиле све релевантне чињенице. Обрађено је свако од питања са утврђене листе и то сукцесивно одговором подносиоца захтјева и коментарима на исте од стране умјешача и водитеља поступка.

Извјештај водитеља поступка описује ток поступка, понуђене доказе и утврђене чињенице, релевантне правне одредбе и препоруку члановима Комисије (у даљњем тексту: Комисија) и достављен је подносиоцу захтјева актом ДЕРК-а број 04-28-5-427-42/18 од 31. децембра 2018. године, те умјешачима којима је такав статус правоваљано признат од стране ДЕРК-а. Комисија констатује да је Извјештај водитеља поступка пружио разумну основу Комисији да на предоченим подацима, аргументима и појашњењима, те коментарима НОС-а БиХ (број 04-28-5-427-44/18 од 15. јануара 2019. године) и заинтересованих лица (ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне”, д.д. Мостар, коментари под бројем 04-28-5-427-45/18 од 15. јануара 2019. године, “R-S Silicon”, д.о.о. Мркоњић Град, коментари под бројем 04-28-5-427-46/18 од 15. јануара 2019. године, МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће, а.д. Требиње, коментари под бројем 04-28-5-427-47/18 од 15. јануара 2019. године, “Алуминиј”, д.д. Мостар, коментари под бројем 04-28-5-427-48/18 од 15. јануара 2019. године, ЈП “Електропривреда Босне и Херцеговине”, д.д. Сарајево, коментари под бројем 04-28-5-427-50/18 од 16. јануара 2019. године), датим на приједлог овог Извјештаја, након што их пажљиво размотри и процијени, донесе своју коначну одлуку о поднијетом тарифном захтјеву.

НОС БиХ у својим коментарима на Извјештај водитеља поступка истиче да је у анализи тарифе за системску и помоћне услуге водитељ поступка користио преоптимистичне показатеље, да је за очекивати да ће приход по основу дебаланса у 2019. години бити мањи од прихода из 2018. године, да ће на дан 1. фебруара 2019. године, акумулисани вишак прихода (књиговодствени) по основу системске услуге, помоћних услуга и дебаланса бити око 2,5 милиона КМ, да ће, по овом основу, приходи у 2019. години бити мањи од расхода за преко 12 милиона КМ, те да се наведене, евентуалне, посљедице по балансно тржиште у БиХ морају имати на уму приликом доношења одлуке.

У својим коментарима “R-S Silicon”, д.о.о. Мркоњић Град изражава став да је најважнија чињеница да се прати функционисање балансног тржишта, а посебно могућности ДЕРК-а да коригује цијену за системску и помоћне услуге кад је то потребно, да није прихватљиво да се пројекција трошкова ради са максималним, односно граничним вриједностима, те да је нужно пронаћи модалитет за диференцијацију системске, односно помоћних услуга у складу са пројектованим подацима од стране тржишних учесника.

Коментари умјешача “Алуминиј”, д.д. Мостар истичу неоправданост да извезена електрична енергија не учествује у плаћању тарифа за секундарну и терцијарну регулацију као ни у плаћању губитака на преносној мрежи. Умјешач сматра да и извезена електрична енергија користи услуге система у Босни и Херцеговини и својим неплаћањем истог повећава трошак домаћим купцима.

ЈП “Електропривреда Босне и Херцеговине”, д.д. Сарајево, у погледу одређивања тарифа за системску и помоћне услуге, у својим коментарима износи оправданост повећања тарифе због раста цијена енергије на регионалном тржишту, уз приједлог пролонгирања почетка примјене нове одлуке због потребе регулисања односа са купцима у складу са новом одлуком. Међутим, у вези са овим коментаром, потребно је нагласити да од ДЕРК-а није тражено пролонгирање почетка примјене одлука ради регулисања односа са купцима у претходним тарифним поступцима, када је долазило до умањења тарифе за системску услугу.

Коментари ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне”, д.д. Мостар и МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће, а.д. Требиње се, у основи, свде на структуру тарифе за рад независног оператора система.

Комисија мора усмјерити своја разматрања на све специфичности и околности везане за системску и помоћне услуге у електроенергетском сектору БиХ, примједбе и коментаре умјешача истицаних у току цијелог поступка, те цјеловитом опсервацијом одлучити о тарифама. Слиједећи такве обавезе, Комисија излаже своја сљедећа становишта:

С обзиром да су тендерским процедурама за 2019. годину набављене све помоћне услуге у потребном обиму, изузев секундарне резерве у невршном периоду која је набављена у проценту 78,5 % потребног физичког обима, то је процјена за недостајуће капацитете направљена примјењујући граничну цијену (43 КМ/MW/h) на износ недостајућег капацитета.

Својим дописом од 11. јануара 2019. године, “Алуминиј” д.д. Мостар је обавијестио НОС БиХ (копија упућена ДЕРК-у) да ће планирана потрошња ове компаније у 2019. години износити 1.252,68 GWh. Како је Билансом електричне енергије на мрежи преноса за 2019. годину предвиђена потрошња “Алуминија” од 1.445,40 GWh, то се укупно планирано преузимање за 2019. годину смањује на вриједност 11.907,28 GWh. С обзиром да се код фактурисања системске услуге узима у обзир и енергија преузета у пумпном начину рада, наведени износ се увећава за планирано преузимање у овом начину рада ПХЕ Чапљина од 75,4 GWh, те укупно планирано преузимање електричне енергије износи 11.982,68 GWh.

Подржава се став водитеља поступка да се тарифа за системску услугу, односно прорачун потребног прихода за набавку помоћних услуга, заснива на понудама и резултатима из завршених тендерских процедура које је НОС БиХ спровео, као и на кретању прихода и трошкова у претходном периоду 2016.-2018. година, како је приказано у сљедећој табели:

1.	Секундарна резерва (КМ)	16.460.910
2.	Терцијарна резерва нагоре (КМ)	6.089.096
3.	Терцијарна резерва надоле (КМ)	184.847
4.	Укупан износ за секундарну и терцијарну резерву (КМ) 1.+2.+3.	22.734.853
5.	Укупан износ за губитке (КМ)	50.306.160
6.	Укупно планирани трошкови за 2019. годину (КМ) 4.+5.	73.041.013
7.	Салдо услуга у 2016. години (КМ)	9.532.807
8.	Салдо услуга у 2017. години (КМ)	4.826.023
9.	Салдо услуга у 2018. години (КМ)	-10.021.408
10.	Салдо услуга из претходног периода (КМ) 7.+8.+9.	4.337.422
11.	Приходи по основу салда дебаланса и балансне енергије (КМ)	8.500.000
12.	Укупно за обрачун тарифе за системску услугу (КМ) 6.-10.-11.	60.203.591
13.	Енергија (kWh)	11.982.680.000
14.	Тарифа за системску услугу (фенинг/kWh)	0,5024

На основу укупне вриједности за обрачун тарифе за системску услугу од 60.203.591 КМ и укупне енергије коју преузимају купци из преносног система у Босни и Херцеговини

од 11.982.680.000 kWh, израчуната тарифа за системску услугу износи 0,5024 фенинг/kWh.

Узимајући у обзир да је наведени износ тарифе већи у односу на постојећу тарифу за 57,6 %, Комисија се, у циљу избјегавања наглих повећања, опредјељује за постепено повећање тарифе за системску услугу, па у складу са таквим опредјељењем одређује тарифу за системску услугу у износу од 0,4143 фенинга/kWh. Како приходи и расходи зависе од великог броја фактора као што су физички обим губитака у преносном систему, обим пружања помоћних услуга у односу на планирани, цијена енергије регулације и њеног ангажовања, цијена и обим дебаланса, то ће се континуисано пратити примјена тарифе, кретање прихода и расхода и прилике на балансном тржишту електричне енергије, те у одговарајућем тренутку приступити наредном подешавању тарифе за системску услугу.

Имајући у виду да проблем суфицита реактивне снаге доводи до високих напонских прилика у преносном систему, те да у претходном периоду нису реализоване потребне инвестиције у одговарајућу инфраструктуру (пригушнице) којим би се проблем постојећег суфицита реактивне снаге и енергије у преносном систему ријешило, Комисија сматра да наплата прекомјерно преузете реактивне енергије из преносног система није оправдана. Наиме, корисници који у оваквим приликама преузимају реактивну енергију, заправо помажу рад електроенергетског система, те Комисија одређује да тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију из преносног система износи нула (0) фенинга/kvarh, с обавезом да пажљиво прати њену примјену и исту по потреби подешава.

С обзиром на чињеницу да је балансно тржиште у Босни и Херцеговини једно од ријетких функционалних тржишта у регији југоисточне Европе, и да кретања на регионалом veleпродајном тржишту показују значајан утицај на његов рад и цијене услуга, то ће ДЕРК континуисано пратити примјену ове одлуке и правила која регулишу ову област.

Сходно члану 14. Правилника о тарифном поступку, подносилац захтјева као регулисани субјекат има обавезу обезбиједити приступ јавности званично одобреним тарифама, тако да одлуком одобрене тарифе буду на располагању јавности у његовом главном уреду током радних дана и објављене на његовој интернет страници.

У складу са чланом 9.2 Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини, против одлуке о одобрењу тарифа може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана пријема ове одлуке.

Број: 04-28-5-427-52/18
24. јануара 2019. године
Тузла

Предсједавајући Комисије
Милорад Тушевљак